ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ
ગાંધીનગર

ધોરણ-12 (સામાન્ય પ્રવાહ)

(ગુજરાતી માધ્યમ)

પ્રશ્નબેંક-2008

વિષય : અર્થશાસ્ત્ર

પ્રકાશક
સચિવ
ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ
સેક્ટર 10-બી, જૂના સચિવાલય પાસે,
ગાંધીનગર-382043

અર્થશાસ્ત્ર (022)

વિભાગ-A

ગુણ : 10

- **યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો. દરેકનો 1 ગુણ.**

પ્રકરણ-1

(1) અર્થશાસ્ત્રના નિયમો સમજવા માટે કઈ વિદ્યાશાખાનું જ્ઞાન જરૂરી છે ?ર

(A) ભૌતિક વિજ્ઞાન (B) મનોવિજ્ઞાન

(C) ગણિતશાસ્ત્ર (D) સમાજશાસ્ત્ર

(2) એક જ પ્રકારની માહિતી માટે કઈ આકૃતિ અનુકૂળ છે ?

(A) વૃત્તાંશ આકૃતિ (B) વિભાજીત સ્તંભકૃતિ

(C) સાદી સ્તંભાકૃતિ (D) પાસ-પાસેની આકૃતિ

(3) ભારતમાં બેકારીના અભ્યાસ માટે રચાયેલી સમિતિ...

(A) દેસાઈ સમિતિ (B) ભગવતી સમિતિ

(C) શાહ સમિતિ (D) પટવારી સમિતિ

(4) કેરલમાં ઈ.સ. 2001માં સાક્ષરતા દર કેટલો હતો ?

(A) 85% (B) 91%

(C) 95% (D) 88%

(5) આકૃતિ કે આલેખમાં x ધરી પર દર્શાવાય છે ?

(A) વપરાશ (B) વસ્તીવૃદ્ધિ

(C) સમય (D) ખર્ચ

(6) આકૃતિ કે આલેખમાં y ધરી પર દર્શાવવામાં આવે છે ?

(A) સ્થળ (B) ચલ

(C) ક્ષેત્ર (D) સમય

(7) બે ટકાવારી સંખ્યા કે પ્રમાણનો તફાવત દર્શાવતી બાબત.

(A) ટકાવારી (B) ટકાવારી બિંદુ

(C) ટકાવારીમાં થતો વધારો (D) ટકાવારીમાં ઘટાડો

(8) અર્થશાસ્ત્ર ...... વિજ્ઞાન છે.

(A) સામાજિક (B) ભૌતિક

(C) નાણાંકીય (D) આધુનિક

(9) ઈ.સ. 2001માં ભારતનો વાર્ષિક વસ્તીવૃદ્ધિ દર કેટલો હતો ?

(A) 1.6% (B) 2.1%

(C) 1.9% (D) 1.8%

(10) આર્થિક સમસ્યાઓના સંદર્ભમાં આંકડાકીય માહિતીના અભ્યાસના હેતુઓ કેટલા છે ?

(A) 1 (B) 2

(C) 3 (D) 4

(11) અર્થશાસ્ત્રના નિયમો અને તેના વિશ્લેષણને સમજવા જેનું જ્ઞાન જરૂરી છે તે ?

(A) ભૌતિકશાસ્ત્ર (B) મનોવિજ્ઞાન

(C) ગણિત અને ભૂમિતિ (D) શિક્ષણશાસ્ત્ર

(12) એક સરખા વિભાગોના તુલનાત્મક અભ્યાસ માટે કયા પ્રકારની આકૃતિ અનુકૂળ છે ?

(A) સ્તંભાકૃતિ (B) વિભાજીત સ્તંભાકૃતિ

(C) પાસ-પાસેની સ્તંભાકૃતિ (D) સામાયિક શ્રેણી આલેખ

(13) ઈ.સ. 2003માં ભારતની કાચી ગ્રહપેદાશોમાં સેવાનો ફાળો કેટલો હતો ?

(A) 32% (B) 52%

(C) 55% (D) 68%

પ્રકરણ-2

(14) દેશે આર્થિક વિકાસ કર્યો છે કે નહિતે માપવા માટેનો યોગ્ય માપદંડ.

(A) રોજગારી આંક (B) રા.આવક

(C) વસ્તી આંક (D) માથાદીઠ આવક

(15) વિકાસશીલ દેશનું લક્ષણ છે ?

(A) ખેતીપ્રધાન (B) ઊંચી સાક્ષરતા

(C) બચતલક્ષી (D) નીચી વસ્તીવૃદ્ધિ

(16) વસ્તીવૃદ્ધિ દરની સામે ઉત્પાદનનો વૃદ્ધિદર ઉંચો રહે તો કઈ આવક વધે છે ?

(A) રાષ્ટ્રીય આવક (B) માથાદીઠ આવક

(C) નકાસ આવક (D) ત્રણમાંથી એકેય નહિ

(17) વિશ્વ-વિકાસ અહેવાલ ભારતમાં 2002ના વર્ષમાં વાર્ષિક સરેરાશ માથાદીઠ આવક કેટલી હતી ?

(A) 5080 ડોલર (B) 880 ડોલર

(C) 480 ડોલર (D) 840 ડોલર

(18) વિશ્વબજારમાં કૃષિ પેદાશોની તુલનાએ ઉદ્યોગોની પેદાશોની કિંમતો....

(A) નીચી (B) ઊંચી

(C) સ્થગિત (D) અનિર્ણીત

(19) માનવવિકાસ આંકનું મૂલ્ય કેટલું હોય છે ?

(A) શૂન્ય (B) એક

(C) 0 થી 1 વચ્ચે (D) ત્રણ પૈકી એકપણ નહિ

(20) આર્થિક વિકાસના નિદર્શકોમાં કયો નિદર્શક સાચો નથી ?

(A) રાષ્ટ્રીય આવક (B) માથાદીઠ આવક

(C) માનવવિકાસ આંક (D) અલ્પવિકાસ આંક

(21) પુનઃ પ્રાપ્ત થઈ શકે તેવું સંસાધન.

(A) જંગલ (B) જમીન

(C) ખનીજ (D) જળ

(22) માનવવિકાસ આંકની દષ્ટિએ ઈ.સ. 2004માં ભારતનો ક્રમ કયો હતો ?

(A) 139 (B) 127

(C) 130 (D) 124

(23) જીવનની ભૌતિક ગુણવત્તા આંકનું મૂલ્ય કેટલું હોય છે ?

(A) 100 થી ઓછું (B) 100 થી વધુ

(C) 100 (D) 0 થી 100

(24) આર્થિક વૃદ્ધિનો પ્રશ્ન મુખ્યત્વે કેવા રાષ્ટ્રોના પ્રશ્નો સાથે સંકળાયેલો છે ?

(A) વિકાસશીલ (B) વિકસિત

(C) અવિકસિત (D) પછાત

(25) પરંપરાગત સાહિત્યમાં વિકાસનો ખ્યાલ કોની સાથે સંકળાયેલો છે ?

(A) કુલ ઉત્પાદનના વધારા સાથે (B) સામાજિક પરિણામ સાથે

(C) વસ્તીવધારા સાથે (D) રાજકીય પરિવર્તન સાથે

(26) આર્થિક વિકાસ આર્થિક વૃદ્ધિનું...

(A) પરિણામ છે (B) કારણ છે

(C) સાધન છે (D) સાધ્ય છે

(27) 1999-2000માં વિશ્વ નિકાસોમાં ભારતનો હિસ્સો કેટલા ટકા હતા ?

(A) 1% (B) 0.8%

(C) 0.7% (D) 0.6%

(28) આફ્રિકાખંડમાં ખનીજતેલનું ઉત્પાદન કરતો દેશ.

(A) કુવૈત (B) ઈરાન

(C) નાઈજીરીયા (D) દુબઈ

(29) નીચી આવક ધરાવતા વિશ્વના દેશોમાં ભારતનો ક્રમ કયો હતો ?

(A) 37 (B) 35

(C) 40 (D) 30

(30) 2004માં માનવવિકાસની દષ્ટિએ વિશ્વમાં પ્રથમ સ્થાન ધરાવનાર દેશ.

(A) જાપાન (B) ઈંગ્લેન્ડ

(C) ચીન (D) નોર્વે

(31) ભારતની નિકાસોમાં કૃષિક્ષેત્રની નિકાસનો હિસ્સો કેટલા ટકા છે ?

(A) 21% (B) 28%

(C) 24% (D) 25%

(32) 2004માં ભારતનો માનવવિકાસ આંક કેટલો હતો ?

(A) 9.595 (B) 0.535

(C) 0.565 (D) 0.505

(33) ઈ.સ. 2004 વિકાસઆંકની દૃષ્ટિએ વિશ્વનો છેલ્લા ક્રમે દેશ.

(A) બાંગ્લાદેશ (B) ભારત

(C) નેપાળ (D) સિયારાલિયાન

પ્રકરણ-3

(34) તાતા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ કંપનીની સ્થાપના ક્યારે થઈ ?

(A) 1907 (B) 1950

(C) 1975 (D) 2000

(35) ભારતમાં આધુનિક ઉદ્યોગોનો આરંભ ક્યારે થયો ?

(A) 1830 પછી (B) 1900માં

(C) 1850 પછી (D) 1750માં

(36) 1950-2000ના ગાળામાં રોજગારીમાં કયા વિભાગનો ફાળો વધતો ગયો છે ?

(A) દ્વિતીય વિભાગ (B) પ્રાથમિક વિભાગ

(C) સેવા વિભાગ (D) ગ્રામીણ વિભાગ

(37) રિઝર્વ બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયાની સ્થાપના ક્યારે થઈ ?

(A) ઈ.સ. 1953 (B) ઈ.સ. 1949

(C) ઈ.સ. 1935 (D) ઈ.સ. 1956

(38) ભારતમા ંરેલવેનો પ્રારંભ કયા વર્ષમાં થયો હતો ?

(A) 1853 (B) 1857

(C) 1850 (D) 1845

(39) માનવશક્તિના વિકાસ માટે આ તબક્કો મહત્ત્વનો ગણાય છે ?

(A) પ્રાથમિક શિક્ષણ (B) સાક્ષરતા

(C) ઉચ્ચશિક્ષણ (D) માધ્યમિક શિક્ષણ

(40) વાણિજ્યક ઊર્જાના ઉત્પાદન માટેના મુખ્ય સ્ત્રોતો કેટલા છે ?

(A) 1 (B) 2

(C) 3 (D) 4

(41) ભારતમાં આધુનિક બેન્કિંગનો આરંભ કઈ સાલથી થયો ?

(A) 1980 (B) 1970

(C) 2001 (D) 1870

(42) નીચેનામાંથી કઈ વિગત પ્રાથમિક ક્ષેત્રમાં આવે ?

(A) સંદેશાવ્યવહાર (B) પશુપાલન

(C) ઉદ્યોગો (D) બેન્કો

પ્રકરણ-4

(43) રહેઠાણ માટેની આદર્શ સ્થિતિમાં વ્યક્તિને કેટલા ચોરસ ફૂટ જગ્યા જોઈએ ?

(A) 30 (B) 40

(C) 50 (D) 60

(44) ભારતમાં મુખ્ય બંદરોનું સંચાલન કરનાર સંસ્થા કઈ છે ?

(A) PTC (B) PTO

(C) PCO (D) PTI

(45) સરકારે હવાઈ પરવિહન નિગમ અંગેનો કાયદો ક્યારે પસાર કર્યો ?

(A) ઈ.સ. 1853મા (B) ઈ.સ. 1953માં

(C) 1954માં (D) 1956માં

(46) માનવમૂડીનો ખ્યાલ રજૂ કરનાર અર્થશાસ્ત્રી....

(A) કેઈન્સ (B) લેવિસ

(C) પોલસ્ટ્રીટન (D) માર્શલ

(47) અતિપ્રાચીન સમયમાં માનવીની કઈ શક્તિ તેની ઊર્જાનો સ્ત્રોત હતી ?

(A) શારીરિક (B) માનસિક

(C) આધ્યાત્મિક (D) ભૌગોલિક

(48) આર્થિક આંતરમાળખાના ઘટકોની સંખ્યા

(A) ચાર (B) બે

(C) પાંચ (D) ત્રણ

(49) એશિયા પેસેફિક વિસ્તારમાં કોલસાના ઉત્પાદનમાં ભારત કયા નંબરે છે ?

(A) પ્રથમ (B) બીજા

(C) ત્રીજા (D) ચોથા

(50) સામાજિક આંતરમાળખામાં સમાવેશ ન થતો હોય તેવી સુવિધા...

(A) શિક્ષણ (B) સ્વાસ્થ્ય

(C) રહેઠાણ (D) સિંચાઈ

(51) 1999-2000માં ટેકનીકલ શિક્ષણ ધરાવતા યુવકોમાં બેરોજગારીનું પ્રમાણ.

(A) 22.5% (B) 22.7%

(C) 23.5% (D) 23.7%

(52) ભારતમાં ઊર્જાનો સૌથી મહત્ત્વનો સ્ત્રોત કયો છે ?

(A) કોલસો (B) વીજળી

(C) પેટ્રોલિયમ (D) છાણ

(53) ભારતમાં ક્રુડ ઓઈલની વ્યવસ્થા કોણ સંભાળે છે ?

(A) ઓઈલ એન્ડ નેચરલ ગેસ કમિશન (B) ગેસ ઓથોરિટી ઓફ ઈનડિયા

(C) ઈન્ડિયન ઓઈલ કોર્પોરેશન (D) ત્રણમાંથી એકેય નહિ

(54) વાહન-વ્યવહારના સ્વરૂપો જણાવો..

(A) 5 (B) 6

(C) 4 (D) 3

(55) ભારતમાં કેટલા ટકા કોલસાનો ઉપયોગ વીજળી પેદાકરવા થાય છે ?

(A) 50% (B) 30%

(C) 80% (D) 70%

પ્રકરણ-5

(56) ભારતમાં આયોજન પંચ રચનાનું વર્ષ......

(A) 1950 (B) 1960

(C) 1970 (D) 1980

(57) પીપલ્સ પ્લાસ કોના દ્વારા રજૂ કરાયો હતો ?

(A) એમ.એન. રૉય (B) આદિત્ય સિંહ

(C) ટી.બી. ઝાલા (D) વી.કે. રૉય

(58) 9મી પંચવર્ષીય યોજનાનું અંતિમ વર્ષ

(A) 2002 (B) 2007

(C) 2005 (D) 2001

(59) ભારતમા ંહાલ કઈ પંચવર્ષીય યોજના ચાલી રહી છે ?

(A) 10મી (B) 8મી

(C) 9મી (D) 11મી

(60) 10મી પંચવર્ષીય યોજનામાં આર્થિક વિકાસના દરનો લક્ષ્યાંક કેટલો રાખવામાં આવ્યો છે ?

(A) 7% (B) 9%

(C) 10% (D) 8%

(61) ઈ.સ. 2007 સુધીમાં ભારતમાં કેટલી પંચવર્ષીય યોજના પૂરી થઈ ?

(A) 11 (B) 10

(C) 9 (D) 7

(62) ભારતમાં દસમી પંચવર્ષીય યોજનાનું છેલ્લું વર્ષ

(A) 2005 (B) 2006

(C) 2007 (D) 2008

(63) ભારતમાં કઈ યોજનાથી ઉદ્યોગોને પ્રોત્સાહક વાતાવરણ મળ્યું ?

(A) 1 (B) 2

(C) 3 (D) 4

(64) ઈ.સ. 2002માં કરવામાં આવેલા સુધારા અનુસાર નાના પાયાના ઉદ્યોગો માટે ઉત્પાદના હેતુથી લગભગ કેટલી વસ્તુઓ આરક્ષિત રખાઈ હતી ?

(A) 736 (B) 763

(C) 67 (D) 785

(65) વૈશ્વિકરણની બાબતમાં કયા દેશો શ્રમની મુક્ત હેરફેર માટે સંમતિ આપતા નથી ?

(A) યુરોપના (B) વિકસિત

(C) સામ્યવાદી (D) વિકાસશીલ

(66) ભારતમાં પ્રથમ ખાનગીકરણ ક્યારે થયું ?

(A) 1998 (B) 1999

(C) 2000 (D) 1987

(67) આર્થિક સત્તાનું કેન્દ્રીકરણ અને ઈજારાશાહી અટકે તે હેતુથી રચાયેલો કાયદો.

(A) BIFE (B) MRPT

(C) IIM (D) IIT

(68) અગાઉની નીતિમાં જાહેરક્ષેત્ર માટે કેટલા ઉદ્યોગો અનામત રખાયેલા હતા ?

(A) 23 (B) 24

(C) 20 (D) 18

(69) ભારતમાં મોટા પ્રમાણમાં આર્થિક સુધારા ક્યારે હાથ ધરવામાં આવ્યા છે ?

(A) 1956માં (B) 1950માં

(C) 1991માં (D) 2001માં

(70) 1991ની નવી ઔધોગિક નીતિ દ્વારા કેટલા ઉદ્યોગો જાહેરક્ષેત્રમાટે આરક્ષિત હતા ?

(A) 18 (B) 3

(C) 5 (D) 7

(71) માત્ર જાહેરક્ષેત્રની પ્રવૃત્તિ...

(A) માર્ગપરિવહન (B) વપરાશી વસ્તુનું ઉત્પાદન

(C) અણુશક્તિ (D) છૂટક અને જથ્થાબંધ વેપાર

(72) ઉદારીકરણની પ્રક્રિયાને કારણે જાહેરક્ષેત્ર માટે અનામત ઉદ્યોગોની યાદી ઘટીને કેટલી થઈ ?

(A) 1 (B) 4

(C) 5 (D) 3

(73) આર્થિક સુધારાના ઘટકો કેટલા છે ?

(A) 2 (B) 3

(C) 4 (D) 5

(74) 1991 થી કરેલા આર્થિક સુધારામાં એક સુધારો ખોટો છે ?

(A) ખાનગીકરણ (B) વૈશ્વિકરણ

(C) ઉદારીકરણ (D) શહેરીકરણ

(75) મોડર્ન ફૂડ ઈન્ડિયા લિમિટેડનું ખાનગીકરણ કયા વર્ષમાં કરવામાં આવ્યુ હતું ?

(A) 1995 (B) 1998

(C) 1999 (D) 2000

(76) ઈ.સ. 1991માં ઉભી થયેલી રાજકોષીય ખાદ્યમાંથી બહાર આવવા ભારતે કોની પાસેથી લોન લીધી હતી?

(A) IDBI (B) UNO

(C) IMF (D) WORLD BANK

(77) પ્રથમ ખાનગીકરણ સમયે મોડર્ન ફૂડ ઈન્ડિયા લિમિટેડના કેટલા શેર વેચવામાં આવ્યા ?

(A) 30 (B) 54

(C) 74 (D) 100

(78) ચીને સમ્રાજવાદી અર્થતંત્રનો ત્યાગ કરી બજારતંત્રનો સ્વીકાર ક્યારથી કર્યો ?

(A) 1978 (B) 1998

(C) 1991 (D) 2001

પ્રકરણ-7

(79) ભારતમાં છેલ્લે વસ્તીનીતિની જાહેરાત કયા વર્ષમાં કરવામાં આવી ?

(A) 1999 (B) 2000

(C) 2001 (D) 2002

(80) ઈ.સ. 2002ની વસ્તીનીતિમાં સૂચવેલ મહિલાઓ માટે લગ્નવય...

(A) 18 વર્ષ (B) 21 વર્ષ

(C) 19 વર્ષ (D) 20 વર્ષ

(81) ભારતમાં કયા વર્ષ બાદ વસ્તીનો વૃદ્ધિદર ક્રમશઃ ઘટતો માલૂમ પડ્યો છે ?

(A) 1961 (B) 1971

(C) 1981 (D) 1991

(82) વસ્તી સંક્રમણના ત્રીજા તબક્કામાં હોય છે ?

(A) નીચો જન્મદર અને નીચો મૃત્યુદર

(B) ઉંચો જન્મદર અને નીચો મૃત્યુદર

(C) ઉંચો જન્મદર અને ઉંચો મૃત્યુદર

(D) નીચો જન્મદર અને ઉંચો મૃત્યુદર

(83) વસ્તી સંક્રમણના સિદ્ધાંત મુજબ કયા તબક્કામાં વસ્તી વિસ્ફોટ થાય છે ?

(A) પ્રથમ (B) દ્વિતીય

(C) તૃત્તીય (D) ચતુર્થ

(84) વસ્તીના કયા વર્ષને "મહાન વિભાજક" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે ?

(A) 1951 (B) 1941

(C) 1931 (D) 1921

(85) વિશ્વના કયા દેશોમાં વસ્તી-વિસ્ફોટની પરિસ્થિતિ જોવા મળે છે ?

(A) વિકસતા (B) વિકસિત

(C) ઔદ્યોગિક (D) ભૂમધ્ય સમુદ્રની આબોહવાવાળા

(86) ઈ.સ. 2002માં ભારતનો જન્મદર દર હજારે કેટલો હતો ?

(A) 27.5 (B) 26.1

(C) 24.10 (D) 25

(87) વસ્તીની દષ્ટિએ વિશ્વમાં ભારતનો ક્રમ...

(A) પહેલો (B) બીજો

(C) ત્રીજો (D) અનિર્ણીત

(88) ઈ.સ. 2000ની વસ્તીનીતિમાં કઈ ઉંમર સુધી શાળાના અભ્યાસને ફરજિયાત રાખવામાં આવેલી હોય છે ?

(A) 11 (B) 12

(C) 15 (D) 14

(89) છેલ્લી વસ્તી ગણતરી પ્રમાણે 2001ની સાલમાં ભારતની કુલ વસ્તી.

(A) 120.7 કરોડ (B) 103.05 કરોડ

(C) 102.07 કરોડ (D) 102.70 કરોડ

(90) વસ્તીનીતિ તૈયાર કરી છે તે સમિતિના અધ્યક્ષનું નામ.

(A) પી.સી. મહાલનોબિસ (B) એમ.એસ. સ્વામીનાથન

(C) ડેવિસ મોરિસ (D) આલ્ફ્રેડ માર્શલ

(91) ભારતમાં વસ્તી-ગણતરી કેટલા વર્ષે થાય છે ?

(A) 14 (B) 5

(C) 10 (D) 15

(92) ભારતમાં છેલ્લે વસ્તીનીતિની જાહેરાત કયા વર્ષમાં કરવામાં આવી ?

(A) 1999 (B) 2000

(C) 2001 (D) 2002

(93) 1991ની તુલનાએ 2002માં ભારતમાં મૃત્યુદરમાં કેટલા ટકા ઘટાડો થયો ?

(A) 68 (B) 60

(C) 50 (D) 40

(94) 1918-19 દરમિયાન હિંદ ઉપખંડની 5% વસ્તી કયા રોગને કારણે મૃત્યુ પામી હતી ?

(A) કોલેરા (B) ઈન્ફલ્યુએન્જા

(C) પ્લેગ (D) કેન્સર

(95) ભારતમાં 1951 થી 2001 દરમિયાન કુલ વસ્તી કેટલી વધી છે ?

(A) 2 ગણી (B) ત્રણ ગણી

(C) 3 1/2 ગણી (D) 4 ગણી

પ્રકરણ-8

(96) ભારતમાં ગરીબી દૂર કરવા નિર્ણાયત્મક પગલા લેવાયા ?

(A) 9મી યોજના (B) 7મી યોજના

(C) 2જી યોજના (D) 5મી યોજના

(97) સાપેક્ષ ગરીબી કેવા દેશોમાં વધુ પ્રસ્તુત છે ?

(A) વિકસિત (B) વિકસતા

(C) સમાજવાદી (D) સેવાઓ

(98) જવાહર ગ્રામ્ય સમૃદ્ધિ યોજનામાં કેટલા ટકા જેટલી તકો મહિલાઓ માટે અનામત રાખવામાં આવેલી હોય છે ?

(A) 20 (B) 30

(C) 25 (D) 35

(99) ગરીબી કેવો ખ્યાલ છે ?

(A) માનવતાવાદી (B) ગુણાત્મક

(C) કુદરતી (D) પરિમાણાત્મક

(100) ગરીબી એ કેવી ઘટના છે ?

(A) સામાજિક (B) રાજકીય

(C) માનવસર્જીત (D) કુદરતી

(101) આવકની ઊંચી અસમાનતા ધરાવતો દેશ છે ?

(A) ભારત (B) જોર્ડન

(C) મેક્સિકો (D) નેપાળ

(102) 2002માં વિશ્વમાં નીચી આવક ધરાવતા દેશોમાં ભારતનો ક્રમ...

(A) 37 (B) 25

(C) 47 (D) 127

(103) માર્ચ 2003નાં અંતે ભારત સરકાર કેટલા લાખ ટન અનાજનો બફર સ્ટોક હતો ?

(A) 361.93 (B) 369.19

(C) 270.60 (D) 393.19

પ્રકરણ-9

(104) કયા પ્રકારની બેકરીમાં શ્રમની ઉત્પાદકતા શૂન્ય હોય છે ?

(A) પ્રચ્છન્ન (B) મોસમી

(C) ચક્રિય (D) ઔદ્યોગિક

(105) ઓટોરીક્ષા આવવાથી ઘોડાગાડીવાળા બેકાર બને તો તે કઈ બેકારી કહેવાય ?

(A) ઘર્ષણજન્ય (B) ચક્રિય

(C) મોસમી (D) પ્રચ્છન્ન

(106) લાંબાગાળાની બેકારીનું બીજું નામ...

(A) છુપી (B) મોસમી

(C) ખુલ્લી (D) ઔદ્યોગિક

(107) લાંબાગાળાની બેકારીની ગણતરીમાં કામના કેટલા દિવસો ગણતરીમાં લેવાય છે ?

(A) 160 (B) 183 થી ઓછા

(C) 183 થી વધુ (D) 185

(108) ભારતમાં યુવાનોની બેકારીમાં કયા વયજૂથનો સમાવેશ થાય છે ?

(A) 18 થી 25 (B) 15 થી 20

(C) 15 થી 25 (D) 18 થી 20

(109) અલ્પવિકસિત દેશોમાં મુખ્ય સમસ્યા કયા પ્રકારની બેકારીની છે ?

(A) શિક્ષિત (B) ચક્રિય

(C) માળખાગત (D) ઘર્ષણજન્ય

(110) કયાક્ષેત્રે છૂપી બેરોજગારી વિશેષ જોવા મળે છે ?

(A) ઉદ્યોગ (B) ખેતી

(C) શિક્ષણ (D) સેવાઓ

(111) બેરોજગારીની સમસ્યા કયા બે વિશિષ્ટ પરિમાણ ધરાવતી સમસ્યા છે ?

(A) આર્થિક અને સામાજિક (B) આર્થિક અને રાજકીય

(C) શૈક્ષણિક અને રાજકીય (D) સામાજિક અને શૈક્ષણિક

(112) વિકસિત દેશોમાં જોવા મળતી બેકારીનું એક સ્વરૂપ છે ?

(A) ઔદ્યોગિક (B) મોસમી

(C) ચક્રિય (D) ગુપ્ત

(113) અસરકારક માંગને અભાવે કયા પ્રકારની બેરોજગારી સર્જાય છે ?

(A) પ્રચ્છન્ન (B) શિક્ષિત

(C) મોસમી (D) ચક્રિય

(114) ભારતમાં શહેરી વિસ્તારમાં કયા પ્રકારની બેરોજગારી વધુ જોવા મળે છે ?

(A) ચક્રિય (B) મોસમી

(C) ઔદ્યોગિક (D) છૂપી

(115) ઓછામાં ઓછું કેટલું શિક્ષણ મેળવેલી વ્યક્તિનો સમાવેશ શિક્ષિતોની બેકારીમાંથી થાય ?

(A) પૂર્વ પ્રાથમિક (B) પ્રાથમિક

(C) માધ્યમિક (D) ઉચ્ચ માધ્યમિક

(116) વ્યક્તિ કામ મેળવવા તૈયાર હોય છતાં કામ ન મળે તે પરિસ્થિતિને શું કહેવાય ?

(A) ચક્રિય બેકારી (B) સ્વૈચ્છિક

(C) અનૈચ્છિક બેકારી (D) અર્ધબેકારી

(117) બેરોજગારીનો ખ્યાલ નીચેનામાંથી કઈ બાબત સાથે નિસ્બત ધરાવે છે ?

(A) શ્રમ (B) શિક્ષણ

(C) શ્રમનો સક્રિય પુરવઠો (D) સક્રિય વસ્તી

(118) અર્થશાસ્ત્રમાં બેરોજગારીના ખ્યાલને શ્રમના કેવા પુરવઠા સાથે સંબંધ છે ?

(A) સક્રિય (B) નિષ્ક્રિય

(C) ક્ષેત્રિય (D) ભૌગોલિક

(119) દૈનિક બેરોજગારીમાં શ્રમિકોને કેટલા કલાકનું કામ મળેલું હોય છે ?

(A) 1 થી વધુ (B) 1 થી વધુ પણ 4 થી ઓછા

(C) 2 થી વધુ (D) 0 થી વધુ

(120) ભારતના ગ્રામીણ વિસ્તારમાં કયા વર્ગની બેરોજગારી વધુ પ્રમાણમાં જોવા મળે છે ?

(A) શિક્ષિત (B) અશિક્ષિત

(C) કારીગરો (D) વેપારી

પ્રકરણ-10

(121) ઈ.સ. 1951 થી 2001ના સમયગાળામાં ગુજરાતમાં સ્ત્રીઓનું પ્રમાણ ઘટીને કેટલું થયું ?

(A) 919 (B) 921

(C) 960 (D) 950

(122) ભારતમાં સ્ત્રીઓનું સૌથી વધુ પ્રમાણ કયા રાજ્યમાં છે ?

(A) કેરલ (B) હરિયાણા

(C) તમિલનાડુ (D) ગુજરાત

(123) આદિવાસીનું શહેર વિસ્તારમાં થતું સ્થળાંતર કયા પ્રકારનું હોય છે ?

(A) અપાકર્ષણ (B) આકર્ષણ

(C) સમય આધારિત (D) સામાજિક

(124) નર્મદા નદી પર બંધ બાંધવાથી થતું વસ્તીનું સ્થળાંતર કેવું ગણાય ?

(A) રાજકીય (B) કુદરતી

(C) સામાજિક (D) વિકાસલક્ષી

(125) પર્યાવરણીયનીતિ કયા દેશમાં વધુ અસરકારક છે ?

(A) વિકસિત (B) વિકસતા

(C) અલ્પવિકસિત (D) પછાત

(126) સ્થળાંતરને કારણે પર્યાવરણીય પ્રદૂષણનું પ્રમાણ....

(A) બદલાતું નથી (B) ઘટે છે

(C) વધે છે (D) ત્રણમાંથી એકેય નહિ

(127) ઈ.સ. 2001માં દર હજાર પુરુષોએ સ્ત્રીઓનું પ્રમાણ કેટલું હતું ?

(A) 972 (B) 934

(C) 933 (D) 934

(128) પર્યાવરણીય સમસ્યાઓની જાગૃતિ માટે વિશ્વ સ્તરે સૌપ્રથમ સ્વીડનના કયા શહેરમાં ‘‘પૃથ્વી પરિષદ’’નું આયોજન થયું હતું ?

(A) લંડન (B) ન્યુયોર્ક

(C) સ્ટોકહોમ (D) હોંગકોંગ

(129) મનીઓર્ડર અર્થતંત્રના કારણે કયા રાજ્યનો વિકાસ નોંધપાત્ર રહ્યો છે ?

(A) પંજાબ (B) ઓરિસ્સા

(C) બિહાર (D) કેરલ

(130) ‘‘આદેશ અને નિયંત્રણ’’ની વ્યૂહરચના કયા પ્રકારના પર્યાવરણનીતિમાં અપનાવવામાં આવે છે ?

(A) વિકેન્દ્રિત નીતિ (B) કેન્દ્રિત નીતિ

(C) કિંમત માપબંધી (D) જથ્થા માપબંધી

(131) પર્યાવરણીય સમસ્યાઓ માટે વિશ્વસ્તરે સૌ પ્રથમ જાગ્રતિ આવી ?

(A) 2002 (B) 1972

(C) 1872 (D) 1992

(132) પર્યાવરણમાં કચરાના નિકાલ માટે ચૂકવવી પડતી કિંમત એ કયો કર છે ?

(A) સંપત્તિ વેરો (B) આવકવેરો

(C) બક્ષિસવેરો (D) ઉત્સર્જન વેરો

પ્રકરણ-11

(133) કયા રાજ્યમાં હરિયાળી ક્રાંતિને લીધે શહેરીકરણ વેગવાન બન્યું છે ?

(A) ગુજરાત (B) મહારાષ્ટ્ર

(C) તમિલનાડુ (D) પંજાબ

(134) શહેરીકરણની ઈચ્છનીય અસર છે ?

(A) રોજગારીની તકનું સર્જન (B) વસવાટની તંગી

(C) પરિવહન સેવાની વૃદ્ધિ (D) ગરીબીનું પ્રમાણ ઘટે છે

(135) વિકસિત દેશોમાં કુલ વસ્તીના કેટલા ટકા લોકો નગરવિસ્તારમાં રહે છે ?

(A) 70 થી 75 (B) 80

(C) 75 થી 80 (D) 80 થી વધુ

(136) શહેરીકરણના કારણોનું કેટલા વર્ગોમાં વિભાજન કરવામાં આવ્યું છે ?

(A) બે (B) ત્રણ

(C) ચાર (D) પાંચ

(137) સામાન્ય રીતે શહેરીકરણ કેટલી રીતે થાય છે ?

(A) 1 (B) 2

(C) 3 (D) 4

(138) 50 વર્ષમાં ભારતમાં શહેરી વિસ્તારમાં કેટલા ટકા વધારો થયો છે ?

(A) 3 ગણો (B) 5 ગણો

(C) 6 ગણો (D) 4 ગણો

(139) ભારત સરકારે અપનાવેલી શહેરીકરણની નીતિ.

(A) વિકાસલક્ષી (B) રોજગારલક્ષી

(C) ઉદ્યોગલક્ષી (D) સમાજલક્ષી

પ્રકરણ-12

(140) ભારતમાં મોટા ખેડૂતો પાસે જમીનનું પ્રમાણ -

(A) 15% (B) 17%

(C) 27% (D) 40%

(141) 2002-'03માં ભારતમાં ઘઉંની હેક્ટરદીઠ ઉત્પાદકતા કેટલા કિ.ગ્રા. હતી ?

(A) 2618 (B) 1804

(C) 1562 (D) 1618

(142) કપાસને કયા પાક તરીકે ઓળખાય ?

(A) અનાજ (B) ધાન્ય

(C) કઠોળ (D) અનાજેત્તર

(143) ભારતમા ંરોજગારી ક્ષેત્રે પ્રભુત્વ છે.

(A) સંગઠિત ક્ષેત્રનું (B) અસંગઠિત ક્ષેત્રનું

(C) ઉદ્યોગનું (D) પરિવહનનું

(144) કૃષિમાં સુધારેલા બિયારણો કયા પ્રકારનો સુધારો ગણાય છે ?

(A) ટેકનોલોજીકલ (B) સંસ્થાકીય

(C) ઉત્પાદકીય (D) જમીન સુધારણા

(145) ખેડૂતોને મધ્યમ અને લાંબાગાળાના ધિરાણ માટે મદદરૂપ સંસ્થા...

(A) IDBI (B) ICICI

(C) વેપારી બેન્કો (D) NABARD

(146) હરિયાળી ક્રાંતિના ઘટકો કેટલાં છે ?

(A) 2 (B) 3

(C) 4 (D) 5

(147) 1992-2000માં ભારતમાં ઔદ્યોગિક વિકાસનો દર કેટલો ?

(A) 3.7% (B) 5.7%

(C) 7.7% (D) 6.0%

(148) શેરડીને કયા પાક તરીકે ઓળખવામાં આવે છે ?

(A) અનાજ (B) ધાન્ય

(C) રોકડિયા (D) કઠોળ

(149) ભારતમાં 1 થી 4 હેક્ટર જમીન ધરાવતા ખેડૂતને કયો ખેડૂત કહે છે ?

(A) મોટો (B) નાનો

(C) સીમાંત (D) મધ્યમ

(150) મગફળીને કયા પાક તરીકે ઓળખવામાં આવે છે ?

(A) અનાજ (B) ધાન્ય

(C) કઠોળ (D) અનાજેત્તર

પ્રકરણ-13

(151) નીચેનામાંથી કયું રાજ્ય ઔદ્યોગિક વિકાસમાં પાછળ છે ?

(A) ગુજરાત (B) પંજાબ

(C) મહારાષ્ટ્ર (D) ઓરિસ્સા

(152) નીચેનામાંથી કયો પાયાનો ઉદ્યોગ છે ?

(A) ખાણ (B) રેલવે

(C) સાબુ (D) કાપડ

• • •

વિભાગ-B

- **એક-બે વાક્યમાં ઉત્તર. દરેકનો 1 ગુણ.**

પ્રકરણ-1

(1) સામાન્ય રીતે y ધરી પર શું દર્શાવવામાં આવે છે ?

(2) તુલનાત્મક અભ્યાસ એટલે શું ?

(3) કયું વિશ્લેષણ ગેરમાર્ગે દોરનારું બની શકે ?

(4) ટકાવારી બિંદુ એટલે શું ?

(5) સાક્ષરતા એટલે શું ?

(6) સરકારને નીતિવિષયક અને વ્યાપક અસરવાળા લાંબાગાળાના આર્થિક નિર્ણયો લેવામાં આંકડાકીય માહિતીનું કયું સ્વરૂપ યોગ્ય ગણાય છે ?

(7) આકૃતિ કે આલેખ દ્વારા x ધરી પર શું લેવામાં આવે છે ?

પ્રકરણ-2

(8) ‘‘ધનિક ભારતમાં ગરીબો વસે છે.’’ સમજાવો.

(9) જીવનની ભૌતિક ગુણવત્તા એટલે શું ?

(10) યુનેસ્કો દ્વારા આપવામાં આવેલ સંયોષિત વિકાસ એટલે શું ?

(11) ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રે ગુણાત્મક પરિવર્તન કોને કહે છે ?

(12) સમખરીદ શક્તિ એટલે શું ?

(13) જીવનની ભૌતિક ગુણવત્તા એટલે શું ?

(14) બાળમૃત્યુ દર એટલે શું ?

(15) દ્વિમુખ અર્થતંત્રનો ખ્યાલ આપો.

(16) માનવવિકાસ આંકમાં કઈ બાબતોનો સમાવેશ થાય છે?

(17) સંયોષિત વિકાસનો અર્થ આપો.

(18) માથાદીઠ આવક એટલે શું ?

(19) માનવવિકાસ આંકનું મહત્તમ મૂલ્ય જણાવો.

(20) પરિમાણાત્મક પરિવર્તન એટલે શું ?

(21) આર્થિક વિકાસની પરંપરાગત વ્યાખ્યા આપો.

(22) પુનઃ પ્રાપ્ય થઈ શકે તેવા સંશોધનના અર્થ આપી ઉદાહરણ જણાવો.

(23) કુદરતી સંશાધનો એટલે શું ?

(24) પુનઃ પ્રાપ્ય ન થઈ શકે તેવા સંશોધનોનો અર્થ જણાવો.

(25) સંશાધન એટલે શું ?

(26) આર્થિક વિકાસનો ખ્યાલ કોની સાથે સંકળાયેલો છે ?

(27) ભારમાં કયા સેવાએકમે 1990 થી 2000માં નોંધપાત્ર નિકાસ વધારી છે ?

(28) અલ્પવિકસિત દેશ એટલે શું ?

(29) અપેક્ષિત આયુષ્ય એટલે શું ?

(30) આર્થિક વૃદ્ધિ એટલે શું ?

પ્રકરણ-3

(31) દ્વિતીય વિભાગમાં કઈ કઈ બાબતોનો સમાવેશ થાય છે ?

(32) માનવશક્તિના વિકાસનો મહત્ત્વનો તબક્કો જણાવો.

(33) અર્થશાસ્ત્રમાં માનવમૂડીનો ખ્યાલ કયા અર્થશાસ્ત્રીએ આપ્યો છે ?

(34) ભારતમાં રેલવેની શરૂઆત ક્યારે થઈ ?

(35) ભારતમાં પોલાદના ઉત્પાદનની શરૂઆત કરવાનો યશ કોને ફાળે જાય છે ?

(36) કયા ક્ષેત્રમાં વ્યક્તિદીઠ સરેરાશ ઉત્પાદન સૌથી વધુ હોય છે ?

(37) ભારતમા ંરેલવેનો આરંભ ક્યારે અને કયા બે સ્ટેશનો વચ્ચે થયો હતો ?

(38) ભારતમાં કઈ બેંક મધ્યસ્થ બેંક તરીકે ઓળખાય છે ? તેની સ્થાપના ક્યારે થઈ ?

(39) માનવવિકાસ સાથે જોડાયેલા ઘટકો જણાવો.

(40) વ્યવસાયિક માળખુ એટલે શું ?

પ્રકરણ-4

(41) આપણા દેશમાં ગેસની હેરફેરની વ્યવસ્થા કોણ સંભાળે છે ?

(42) ભારતમાં કોલસાનુ ઉત્પાદન કયા રાજ્યમાં થાય છે ?

(43) ભારતમાં સમગ્ર ટેલિફોન સેવાનું સંચાલન કોણ અને ક્યારથી કરે છે ?

(44) ONGCનું પૂરુ નામ આપો.

(45) બિનપરંપરાગત ઉર્જાસ્ત્રોતના સાધનો જણાવો.

(46) ઈન્ટરનેટ એટલે શું?

(47) સૂર્ય શક્તિનો ઉપયોગ કરતા સાધનો જણાવો.

(48) ગુજરાતમાં ખનીજતેલના ભંડારો ક્યાંથી મળી આવ્યા છે ?

(49) વાહનવ્યવહારના જુદા જુદા સ્વરૂપો જણાવો.

(50) ભારતમાં આર્થિક માળખાના મુખ્ય ઘટકો જણાવો.

(51) ભારતમાં કેટલી સંસ્થામાં જુદી જુદી ઔદ્યોગિક તાલીમ સંસ્થાઓ (ITI) સ્થાપવામાં આવી છે ?

(52) પેટ્રોલિયમ પેદાશોના ઉત્ખનન માટે કઈ સંસ્થાની કયા વર્ષમાં સ્થાપના ભારત સરકાર દ્વારા કરવામાં આવી ?

(53) ભારતમાં સૌ પ્રથમ કયા ક્ષેત્રમાં તેલના ભંડારો પ્રાપ્ત થાય છે ?

(54) કોના સહયોગથી ટેલિફોનનું માધ્યમ સરળ બન્યું ?

(55) માર્ગ પરિવહન માટે કયા ખાતાની રચના કરવામાં આવી?

(56) દેશમાં રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ દ્વારા કુલ પરિવહનના કેટલા ટકા પરિવહન થાય છે ?

(57) વીજળી ઉત્પાદન માટેના મુખ્ય સ્ત્રોતો જણાવો.

(58) પોર્ટ ટ્રસ્ટ ઑફ ઈન્ડિયાની કામગીરી શું છે ?

(59) મુંબઈમાં ખનીજતેલ ક્યાંથી અને કેવી રીતે મેળવવામાં આવે છે ?

(60) બિનવાણિજ્યીક ઊર્જાના સ્ત્રોતો જણાવો.

(61) વીજળી ઉત્પાદન માટેના મુખ્ય સ્ત્રોતો કયા-કયા છે ?

(62) આંતર માળખું એટલે શું ?

પ્રકરણ-5

(63) આત્મનિર્ભરતા એટલે શું ?

(64) ભારતે આયાત અવેજીકરણની નીતિ અપનાવવાની ફરજ શા માટે પડી ?

(65) ભારતમાં કયા વર્ષના સમયગાળાને ઔદ્યોગિક સ્થાગતતાનો સમય કહેવામાં આવે છે ?

(66) જાહેર ક્ષેત્રનો અર્થ આપો.

(67) આયોજનનો અર્થ આપો.

(68) ભારતે આયોજનની શરૂઆતમાં કયો આદર્શ સ્વીકાર્યો હતો ?

(69) ભારતે કયા પ્રકારની અર્થવ્યવસ્થા સ્વીકારી છે ?

(70) ભારતમા ંપ્રથમ પંચવર્ષિય યોજનાનો સમયગાળો કયો હતો ?

(71) સ્વાલંબન અને આત્મનિર્ભયતામાં મુખ્ય તફાવત કયો છે ?

(72) ભારતમાં આર્થિક આયોજન કોણ કરે છે ?

(73) મિશ્ર અર્થતંત્ર એટલે શું ?

(74) આત્મનિર્ભરતામાં કયા પ્રકારના અર્થતંત્રનો ખ્યાલ હોય છે ?

(75) કયા દેશનો આર્થિક વિકાસ બજારના માધ્યમો દ્વારા થયો હતો ?

(76) ભારતમાં આર્થિક વિકાસ માટે કઈ વ્યવસ્થા સ્વીકારી છે ?

(77) ભારતમાં આયોજનપંચની રચના ક્યારે થઈ ?

(78) ભારતમાં આયોજનપંચના અધ્યક્ષ તરીકે કોણ હોય છે ?

પ્રકરણ-6

(79) આર્થિક સુધારાના ઘટકો દર્શાવો.

(80) બજાર તંત્રમાં કયું તત્ત્વ અનોખી કામગીરી બજાવે છે ?

(81) મૂડી વિનિવેશ એટલે શું ? (Disinvestment)

(82) ભારતમાં નવી ઔદ્યોગિક નીતિ ક્યારે જાહેર કરવામાં આવી હતી ?

(83) આયાત એવેજીકરણ એટલે શું ?

(84) 1956ની ઔદ્યોગિક નીતિમાં કેટલા ઉદ્યોગોને જાહેર ક્ષેત્ર માટેઆરક્ષિત રાખવામાં આવ્યા હતા ?

(85) આર્થિક સત્તાનો કેન્દ્રીકરણ (ઈરાજાશાહી) ન થાય તે માટે ત્વરિત સરકારે કયા પ્રકારના ઉદ્યોગોના વિકાસને મહત્ત્વ આપ્યું છે ?

(86) ભારતમાં પ્રથમ ખાનગીકરણ ક્યારે અને કયા જાહેર સાહસનું કરવામાં આવ્યું ?

(87) પ્રત્યક્ષ વિદેશી મૂડીરોકાણનો અર્થ લખો.

(88) વૈશ્વિકીકરણની દિશામાં ભારતે કયા સુધારાકર્યા છે ?

પ્રકરણ-7

(89) કયા વયજૂથને "ઉત્પાદક વયજૂથ" કહેવામાં આવે છે ?

(90) ઈ.સ. 1901 થી 2001ના સમયગાળા દરમિયાન ભારતની વસ્તીમાં કેટલો વધારો થયો છે ?

(91) બિનઉત્પાદકીય બોજ એટલે શું ?

(92) મૃત્યુદર એટલે શું ?

(93) ભારતમા ંકેટલા વર્ષે વસ્તી ગણતરી કરવામાં આવે છે ?

(94) જન્મદર એટલે શું ?

(95) વસ્તી વધારાનો દર શાથી ઊંચો રહે છે ?

(96) ભારતમાં 1950-51માં કુલ વસ્તી કેટલી હતી ?

(97) કુટુંબ નિયોજન એટલે શું ?

(98) વસ્તીની દૃષ્ટિએ વિશ્વમાં ભારતનું સ્થાન કયું છે ?

(99) દેશમા ંવસ્તી-વિસ્ફોટ થયો છે એમ ક્યારે કહેવાય ?

(100) વસ્તી વધારાને લીધે શ્રમના પુરવઠામાં શું થાય છે ?

(101) ઊંચા જન્મદરને અસર કરતા પરિબળો કયા-કયા છે ?

(102) કયા અર્થશાસ્ત્રીના મત મુજબ વિકાસના પ્રારંભિક તબક્કામાં પ્રદૂષણ જરૂર વધે છે, પરંતુ ત્યારબાદ તેમાં ઘટાડો થાય છે ?

પ્રકરણ-8

(103) ભારતમાં ઈ.સ. 1999 થી 2000ની ગરીબોની કુલ સંખ્યા દર્શાવો.

(104) ગરીબીના કેટલા ખ્યાલો છે ? કયા કયા ?

(105) આઝાદી પહેલાં ભારતના લોકોનો બહુમોટો ભાગ શા માટે ગરીબી ભોગવવો હતો ?

(106) ગરીબી ઘટાડવાના મુખ્ય ચાર ઉપાયો જણાવો.

(107) ગરીબી એ અભાવની સ્થિતિ છે ? શા માટે ?

(108) વસ્તી વધારાને લીધે શ્રમના પુરવઠામાં શું થાય છે ?

(109) નિરપેક્ષ રીતે ગરીબ હોવું એટલે શું ?

(110) 'અતિ ગરીબ' કોને ગણવામાં આવે છે ?

(111) ભારતમાં સ્વરોજગારીના એક કાર્યક્રમનું નામ આપો.

(112) ગરીબી રેખા એટલે શું ?

(113) ભારત આવકની કેવી અસમાનતા ધરાવતો દેશ છે ?

(114) બફર સ્ટોક એટલે શું ?

(115) સ્વરોજગારી એટલે શું ?

(116) PDS એટલે શું ?

પ્રકરણ-9

(117) શ્રમના સક્રિય પુરવઠામાં કોનો સમાવેશ થતો નથી ?

(118) વ્યક્તિની અડધા દિવસની રોજગારી એટલે શું ?

(119) ગ્રામિણ વિસ્તારમાં મોસમી બેરોજગારી શા માટે જોવા મળે છે ?

(120) અર્થશાસ્ત્રમાં 'બેરોજગાર' કોને ગણવામાં આવે છે ?

(121) પ્રચ્છન્ન બેરોજગારી એટલે શું ?

(122) ઘર્ષણજન્ય બેરોજગારી એટલે શું ?

(123) ચક્રિય બેરોજગારીને અસર કરતું મુખ્ય પરિબળ કયું છે ?

(124) કયા વિસ્તારમાં સામાન્ય રીતે રોજગારીનીઅનિશ્ચિતતા વધુ હોય છે ?

(125) દૈનિક ધોરણે બેરોજગારી કોને ગણવામાં આવે છે ?

(126) શિક્ષિત બેરોજગાર કોણ ગણાય ?

(127) ઔદ્યોગિક બેરોજગારી સર્જાવાનાં કારણો જણાવો.

(128) વિકસિત દેશોની બેરોજગારીના પ્રકારો જણાવો.

(129) લાંબાગાળાની બેરોજગારી એટલે શું ?

(130) પ્રચ્છન્ન બેરોજગારી બીજા કયા ક્યા નામથી ઓળખાય છે ?

(131) ઔદ્યોગિક બેરોજગારી એટલે શું ?

(132) મૂડીપ્રધાન ઉદ્યોગોમાં કયા પ્રકારની બેકારી જોવામળે છે ?

(133) શ્રમ પ્રચુર ઉત્પાદન પદ્ધતિ એટલે શું ?

(134) ગૃહિણીઓ શ્રમનો સક્રિય ભાગ છે ? શા માટે ?

(135) માળખાગત બેરોજગારી એટલે શું ?

પ્રકરણ-10

(136) પૃથ્વી પરિષદનું આયોજન સૌ પ્રથમ કયા શહેરમાં થયું ?

(137) 10મી સદીના આરંભે ભારતમાં દર હજાર પુરુષોએ સ્ત્રીઓનું પ્રમાણ કેટલું હતું ?

(138) ઉત્સર્જનકર એટલે શું ?

(139) અપાકર્ષણ સ્થળાંતર એટલે શું ?

(140) ''પર્યાવરણની ખાળકૂંડી'' શબ્દ સમજાવો.

(141) ભારતમાં કયા રાજ્યોમાંથી ગ્રામ્ય વિસ્તારનોમોટો પુરુષ વર્ગ જ સ્થળાંતર કરે છે ?

(142) પર્યાવરણ એટલે શું ?

(143) આકર્ષણ પરિબળ એટલે શું ?

(144) ગ્રામીણ વસ્તી શા માટે શહેરોમાં આવે છે ?

પ્રકરણ-11

(145) શહેરીકરણ શેનું પરિણામ છે ?

(146) સામાન્ય રીતે શહેરીકરણ કયા કારણથી થાય છે ?

(147) ભારતમાં કયા રાજ્યોમાં શહેકીરણ વધ્યુ છે ?

(148) શહેરીકરણ એટલે શું ?

(149) ભારતમાં શહેરીકરણ કયા શહેરોમાં વધુ ઝડપી છે ?

(150) શહેરીકરણના સંદર્ભમાં એક કયું મહત્ત્વનું વલણ જોવા મળે છે ?

પ્રકરણ-12

(151) કૃષિ પાકના સ્વરૂપો કેટલા અને કયા-કયા છે ?

(152) હરિયાળી ક્રાંતિનો અર્થ આપો.

(153) રોકડીયા પાકના ઉદાહરણ આપો.

(154) NABARDનું પૂરું નામ જણાવો.

(155) જમીન-સુધારણામાં કઈ બાબતોનો સમાવેશ થાય છે ?

(156) ધાન્ય પાક કોને કહેવાય ?

(157) સઘન કૃષિ એટલે શું ?

(158) ગણોત એટલે શું ?

(159) જમીનની ટોચમર્યાદા શાથી નક્કી કરવામાં આવી ?

(160) 'સદેવ હરિયાળી ક્રાંતિ'નો ખ્યાલ કયા કૃષિ વિજ્ઞાનીએ આપ્યો.

(161) કૃષિ ક્ષેત્રે ઉત્પાદકતા એટલે શું ?

(162) જમીન સુધારામાં કઈ બાબતોનો સમાવેશ થાય છે ?

(163) જમીનના સાચા ખેડનારને જમીન માલિકીનો હક આપવા માટે કયો ધારો દાખલ થયો ?

(164) કૃષિ રૂપાંતર એટલે શું ?

(165) કૃષિ ક્ષેત્રે શ્રમની ઉત્પાદકતા એટલે શું ?

(166) ભારતમં કૃષિ ધિરાણની વ્યવસ્થા કઈ સંસ્થા સંભાળે છે ?

(167) કૃષિની જમીનની ઉત્પાદકતા એટલે શું ? ઉ.દા. આપો.

(168) ભારતમાં કુલ ખેડાળ હેઠળની જમીનના કેટલાટકા જમીનને સિંચાઈની સુવિધા પ્રાપ્ત થાય છે ?

(169) NABARDની સ્થાપના શા માટે કરવામાં આવી ?

પ્રકરણ-13

(170) મૂડી સર્જક ઉદ્યોગો કોને કહેવાય ?

(171) મધ્યવર્તી ઉદ્યોગનો અર્થ ઉદાહરણ સાથે જણાવો.

(171) 'SIDBI'નું પૂરું નામ લખો.

(173) માદું એકમ કોને કહેવાય ? આવા એકમને બેઠા કરવા કઈ સંસ્થા બનાવવામાં આવી છે ?

(174) ઉદ્યોગીકરણ એટલે શું ?

(175) અતીનાના ઉદ્યોગ કોને કહેવાય ?

(176) ગૃહ ઉદ્યોગ કોને કહેવાય ?

●●●

વિભાગ-C

- **ટૂંકમાં જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ** **(28)**

(1) તુલનાત્મક અભ્યાસનો અર્થ આપો.

(2) પ્રમાણ દ્વારા આર્થિક ઘટનાનું કદ કેવી રીતે નક્કી કરી શકાય ?

(3) તુલનાત્મક અભ્યાસ કેટલી રીતે થાય છે, તે ટૂંકમાં સમજાવો.

(4) અર્થશાસ્ત્રમાં આંકડાકીય માહિતીની ઉપયોગીતા જણાવો.

(5) તાર્કિક વિશ્લેષણ પદ્ધતિનો આંકડાકીય માહિતીમાં ઉપયોગ જણાવો.

(6) આર્થિક વિકાસ એટલે શું ?

(7) રાષ્ટ્રીય આવક અને માથાદીઠ આવકમાં વધારાનો ખ્યાલ સમજાવો.

(8) કુલ રાષ્ટ્રીય આવકને આર્થિક વિકાસનો યોગ્ય માપદંડ શા માટે કહી શકાય નહીં ?

(9) જીવનની ભૌતિક ગુણવત્તાના આંકમાં કઈ બાબતોનો સમાવેશ થાય છે ?

(10) વિકાસમાન ભારતીય અર્થતંત્રના આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપારનું સ્વરૂપ કેવું જોવા મળે છે ?

(11) ભારતીય અર્થતંત્રની લાક્ષણીકતાઓના મુદ્દાઓ જણાવો.

(12) સંપોષિત વિકાસનો અર્થ આપો.

(13) સંપોષિત વિકાસ માપવાની પદ્ધતિ જણાવો.

(14) દ્વિમુખ અર્થતંત્રનો ખ્યાલ સમજાવો.

(15) સ્વાતંત્ર્ય પૂર્વેના ભારતીય અર્થતંત્રનો ટૂંકમાં પરિચય આપો.

(16) સ્વાતંત્ર્ય પૂર્વના માર્ગ-પરિવહનની સ્થિતિ વર્ણવો.

(17) પરિમાણાત્મક પરિવર્તનનો અર્થ આપો.

(18) ગુણાત્મક પરિવર્તનો કોને કહેવાય ?

(19) પ્રાથમિક વિભાગ વિશે સમજૂતિ આપો.

(20) દ્વિતીય અથવા ઉદ્યોગ વિભાગ વિશે સમજૂતી આપો.

(21) સેવા વિભાગમાં કઈ કઈ સેવાઓનો સમાવેશ થાય છે, તે જણાવો.

(22) કૃષિ વિભાગનું ભારતની રાષ્ટ્રીય આવકમાં યોગદાન જણાવો.

(23) આંતરમાળખાનો અર્થ આપો.

(24) આર્થિક આંતરમાળખાનું મહત્ત્વ જણાવો. (માત્ર મુદ્દાઓ)

(25) વાણિજ્યિકઉર્જામાં કઈ કઈ ઊર્જાનો સમાવેશ થાય છે.

(26) બિનવાણિજ્યિક ઊર્જાનો અર્થ આપો.

(27) વિજળીનું ઉત્પાદન કેટલી રીતે થાય છે ? કઈ કઈ રીતે ?

(28) ઊર્જાના બિનપરંપરાગત સ્ત્રોતો વિશે જણાવો.

(29) ટેલિફોન સેવા વિશે માહિતી આપો.

(30) શિક્ષિત અને કુશળ શ્રમિકોનું દેશના વિકાસમાં મહત્ત્વ જણાવો.

(31) કોમ્યુનિટી હેલ્થ સેન્ટર વિશે માહિતી આપો.

(32) પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્રો વિશે માહિતી આપો.

(33) સ્વાસ્થ્ય પેટા કેન્દ્રો વિશે માહિતી આપો.

(34) ઈન્ટરનેટ - સંજ્ઞા સમજાવો.

(35) આયોજનનો અર્થ આપો.

(36) મિશ્ર અર્થતંત્રનો અર્થ આપો.

(37) સ્વાવલંબનનો અર્થ આપો.

(38) આત્મિર્ભરતાનો અર્થ આપો.

(39) આયોજનની વ્યૂહરચના એટલે શું ?

(40) આયાત અવેજીકરણનો અર્થ આપો.

(41) આયોજનની સિદ્ધિઓ અને મર્યાદાઓ જણાવો. (માત્ર મુદ્દાઓ.)

(42) આર્થિક સુધારાઓને કેટલા ભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યા છે ? કયા કયા ?

(43) ઉદારીકરણ કોને કહેવાય ?

(44) ખાનગીકરણનો અર્થ આપો.

(45) ખાનગીકરણ કેટલી રીતે થઈ શકે તે સમજાવો.

(46) વૈશ્વિકિકરણનો અર્થ આપો.

(47) મૂડીવિનિવેશનો અર્થ આપો.

(48) પ્રત્યક્ષ વિદેશી મૂડીરોકાણનો અર્થ આપો.

(49) ખાનગીકરણની નીતિના ઉદ્દેશો જણાવો.

(50) વસ્તી વિસ્ફોટનો અર્થ આપો.

(51) ઊંચા જન્મદરના કારણો જણાવો.

(52) મૃત્યુદર ઘટવાના કારણો સમજાવો.

(53) વસ્તી વધારાને 'અંધારી રાતનો શત્રુ' શા માટે કહેવામાં આવે છે ?

(54) 1921નું વર્ષ 'મહાવિભાજક વર્ષ' તરીકે શામાટે ઓળખાય છે ?

(55) બિનઉત્પાદક વયજૂથમાં કોનો કોનો સમાવેશ થાય છે ?

(56) વસ્તી નિયંત્રણમાં શિક્ષણની ભૂમિકા સમજાવો.

(57) જન્મદર-મૃત્યુદર અને બાળ મૃત્યુદરનો અર્થ આપો.

(58) 'ગરીબ' કોને કહેવાય ?

(59) ગરીબી રેખાનો અર્થ આપો.

(60) સાપેક્ષ ગરીબીનો અર્થ આપો.

(61) રાષ્ટ્રીય વૃદ્ધાવસ્થા પેન્શન યોજના વિશે જણાવો.

(62) રાષ્ટ્રીય કુટુંબ લાભ યોજના વિશે માહિતી આપો.

(63) આંબેડકર-વાલ્મિકી વસવાટ યોજના વિશે જણાવો.

(64) જાહેર વિતરણ વ્યવસ્થાની મર્યાદાઓ જણાવો.

(65) ગરીબીનું આંતરરાષ્ટ્રીય ધોરણ-ખ્યાલ સમજાવો.

(66) બેરોજગારીનો ખ્યાલ સમજાવો.

(67) ચક્રિય બેરોજગારીનો ખ્યાલ સમજાવો.

(68) ઘર્ષણજન્ય બેરોજગારનો ખ્યાલ સમજાવો.

(69) મોસમી બેરોજગારીનો ખ્યાલ સમજાવો.

(70) પ્રચ્છન્ન બેરોજગારીનો અર્થ આપો.

(71) ઔદ્યોગિક બેરોજગારીનો ખ્યાલ સમજાવો.

(72) શિક્ષિતોની બેરોજગારીનો ખ્યાલ સમજાવો.

(73) ખ્યાલ સમજાવો - યુવાનોની બેરોજગારી.

(74) વિકસિત અને વિકાસશીલ દેશોની બેરોજગારી વચ્ચેનો તફાવત સમજાવો.

(75) ''પ્રચ્છન્ન બેરોજગારીનું માપન મુશ્કેલ છે'' સમજાવો.

(76) પર્યાવરણનો અર્થ આપો.

(77) ખાળકુંડી - ખ્યાલ સમજાવો.

(78) પર્યાવરણનીતિનો અર્થ આપો.

(79) પર્યાવરણની વિકેન્દ્રિત નીતિ વિશે સમજૂતી આપો.

(80) સ્થળાંતરનો અર્થ આપો.

(81) આકર્ષણ સ્થળાંતર કોને કહેવાય ?

(82) અપાકર્ષણ સ્થળાંતર કોને કહેવાય ?

(83) પર્યાવરણની હકારાત્મક અસરો જણાવો.

(84) પદ સમજાવો - 'પર્યાવરણ મિત્ર' ટેકનોલોજી.

(85) પદ સમજાવો - 'મનીઓર્ડર અર્થતંત્ર'

(86) આર્થિક વિકાસ અને પર્યાવરણની ગુણવત્તા વિશે સમજૂતી આપો.

(87) સ્ત્રી-પુરુષના પ્રમાણોનીઅસમાનતા કેવી રીતે ઘટાડી શકાય ?

(88) ભારતની વસ્તીમાં સ્ત્રી-પુરુષનું પ્રમાણ સમજાવો.

(89) શહેરીકરણનો અર્થ આપો.

(90) શહેરીકરણ અને આર્થિક વિકાસ વચ્ચેનો સંબંધ જણાવો.

(91) શહેરીકરણ કેવી રીતે થવા પામે છે તે જણાવો.

(92) શહેરીકરણની હકારાત્મક અસરો જણાવો.

(93) શહેરીકરણની નકારાત્મક અસરો જણાવો.

(94) શહેરીકરણના આકર્ષક પરિબળો જણાવો.

(95) સમજાવો - Push Back - વિરુદ્ધ દિશાનો ધક્કો.

(96) શ્રમદીઠ ઉત્પાદન અથવા શ્રમિકની ઉત્પાદકતા જણાવો.

(97) જમીનનું એકમદીઠ ઉત્પાદન અથવા જમીનની ઉત્પાદકતા જણાવો.

(98) કૃષિપાકનું સ્વરૂપ જણાવો.

(99) અનાજેત્તર પાકો અથવા રોકડિયા પાકો કોને કહેવાય ?

(100) કૃષિ રૂપાંતર કોને કહેવાય ?

(101) હરિયાળી ક્રાંતિનો અર્થ આપો.

(102) 'સદૈવ દરિયાની ક્રાંતિ'નો ખ્યાલ સમજાવો.

(103) સૂર્યોદય ઉદ્યોગ કોને કહેવાય ?

(104) ભારતીય કૃષિ વિશે પ્રો. દાંતવાલાનું નિરીક્ષણ જણાવો.

(105) સઘન કૃષિ એટલે શું ?

(106) જમીન સુધારામાં કયા પગલાંઓનો સમાવેશ થાય છે ?

(107) ભારતમાં કૃષિક્ષેત્રના પડકારો જણાવો.

(108) કૃષિક્ષેત્રે સંગઠિત અને અસંગઠિત ક્ષેત્રનો ખ્યાલ સમજાવો.

(109) "ભારતનો ખેડૂત દેવામાં જન્મે છે, જીવે છે અને મૃત્યુ પામે છે" સમજાવો.

(110) ભારતનું ખેડાણ ઘટક બિન આર્થિક કેમ છે ?

(111) ઉદ્યોગીકરણનો અર્થ આપો.

(112) ભારતીય અર્થતંત્રમાં ઉદ્યોગીકરણનું મહત્ત્વ જણાવો.

(113) નાના પાયાના ઉદ્યોગો કોને કહેવાય ?

(114) સહાયક ઉદ્યોગ કોને કહેવાય ?

(115) મધ્યમ કદના ઉદ્યોગો કોને કહેવાય ?

(116) પાયાના ઉદ્યોગ કોને કહેવાય ?

(117) મૂડીસર્જક ઉદ્યોગ કોને કહેવાય ?

(118) વપરાશના ઉદ્યોગ વિશે જણાવો.

(119) જાહેરક્ષેત્રના એકમોનો અર્થ આપો.

(120) સંયુક્તક્ષેત્રના એકમોનો અર્થ આપી ઉદાહરણ આપો.

(121) સહકારી ક્ષેત્રનાં એકમો કોને કહેવાય ?

(122) ગૃહઉદ્યોગ કોને કહેવાય ?

(123) ઔદ્યોગિક માદંગી અને ઔદ્યોગિક ઝઘડાનો ખ્યાલ સમજાવો.

(124) 1992 પછીનો ઔદ્યોગિક વિકાસ જણાવો.

(125) વણપરાયેલી ઉત્પાદન ક્ષમતાનો ખ્યાલ સમજાવો.

(126) ભારતમાં થયેલાં ઔદ્યોગિક વિકાસની મર્યાદાઓ જણાવો.

(127) ઉદ્યોગક્ષેત્રે સંગઠિત ક્ષેત્ર અને અસંગઠિત ક્ષેત્રનો ખ્યાલ સમજાવો.

●●●

વિભાગ-D

- **મુદ્દાસર જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નનાં 3 ગુણ છે.** **(27)**

(1) ટૂંકનોંધ લખો : તુલનાત્મક અભ્યાસ.

(2) આંકડાકીય માહિતીને આકૃતિ કે આલેખમાં રજૂ કરી વિશ્લેષણ કરતી વખતે કઈ બાબતો ધ્યાનમાં રાખશો?

(3) આર્થિક સમસયાઓના અભ્યાસમાં આંકડાકીય માહિતીનું મહત્ત્વટૂંકમાં સ્પષ્ટ કરો.

(4) આર્થિક વૃદ્ધિ અને આર્થિક વિકાસ વચ્ચેનો તફાવત સ્પષ્ટ કરો.

(5) જીવનની ભૌતિક ગુણવત્તામાં સુધારો - ટૂંકનોંધ.

(6) માનવવિકાસ આંક - ટૂંકનોંધ.

(7) "ધનિક ભારતમાં ગરીબો વસે છે" વિધાન સમજાવો.

(8) "સંયોષિત વિકાસનો ખ્યાલ મહત્ત્વનો છે, છતાં સૈદ્ધાંતિક છે" સમજાવો.

(9) સંયોષિત વિકાસનો અર્થ આપી તેની માપવાની પદ્ધતિ જણાવો.

(10) સ્વાતંત્ર્ય પૂર્વેના ભારતીય અર્થતંત્રનો પરિચય આપો.

(11) ભારતમાં આધુનિક ઉદ્યોગોનો વિકાસ જણાવો.

(12) ટૂંકનોંધ લખો : ભારતમાં રેલ્વેનો વિકાસ.

(13) ટૂંકનોંધ લખો : ભારતમાં બેન્કિંગ ક્ષેત્ર.

(14) ટૂંકનોંધ લખો : વસ્તીઅને માનવવિકાસ.

(15) ભારતના વ્યાવસાયિક માળખાનો પરિચય આપો.

(16) માનવવિકાસના ઘટકો વિશે ટૂંકનોંધ લખો.

(17) વાણિજ્યિક ઊર્જાના એક ભાગ તરીકે ખનિજ કોલસા વિશે સમજૂતી આપો.

(18) વાણિજ્યિક ઊર્જાના એક ભાગ તરીકે પેટ્રોલિયમ વિશે સમજૂતી આપો.

(19) વીજળીની સમજૂતી વાણિજ્યિક ઊર્જાના એક ભાગ તરીકે સમજાવો.

(20) ટૂંકનોંધ લખો : પાઈપલાઈન.

(21) ટૂંકનોંધ લખો : જળ વ્યવહાર.

(22) સંદેશાવ્યવહારના માધ્યમ તરીકે ટપાલ સેવાની સમજૂતી આપો.

(23) સામાજિક આંતરમાળકાના ઘટક તરીકે શિક્ષણની સમજૂતિ આપો.

(24) સામાજિક આંતરમાળખાના ઘટક તરીકે આરોગ્યની સમજૂતિ આપો.

(25) સામાજિક આંતરમાળખાના ઘટક તરીકે રહેઠાણની સમજૂતી આપો.

(26) ટૂંકનોંધ લખો : મિશ્ર અર્થતંત્ર.

(27) ટૂંકનોંધ લખો : ઉદારીકરણ.

(28) ટૂંકનોંધ લખો : ખાનગીકરણ.

(29) ટૂંકનોંધ લખો : વૈશ્વિકિકરણ.

(30) ટૂંકનોંધ લખો : આત્મનિર્ભરતા અને સ્વાવલંબન.

(31) આર્થિક નવા સુધારાઓની આવશ્યકતા જણાવો.

(32) ટૂંકનોંધ લખો : વસ્તી સંક્રમણનો સિદ્ધાંત.

(33) ઊંચા જન્મદરના કારણો સમજાવો.

(34) સાપેક્ષ ગરીબી સમજાવો.

(35) નિરપેક્ષ ગીબી સમજાવો.

(36) ટૂંકનોંધ લખો : સુવર્ણ જયંતિ ગ્રામ રોજગાર યોજના.

(37) ટૂંકનોંધ લખો : સુવર્ણ જયંતિ શહેરી રોજગાર યોજના.

(38) ટૂંકનોંધ લખો : સંપૂર્ણ ગ્રામીણ રોજગાર યોજના.

(39) ટૂંકનોંધ લખો : જવાહર ગ્રામ સમૃદ્ધિદર યોજના.

(40) ટૂંકનોંધ લખો : રોજગાર બાંહેધરા યોજના.

(41) ગરીબી ઘટાડવાનાં સામાજિક સલામતિના કાર્યક્રમો વિશે સમજાવો.

(42) જાહેરવિતરણ વ્યવસ્થા વિશે નોંધ લખો.

(43) વિકસિત દેશોમાં બેરોજગારનું સ્વરૂપ સમજાવો.

(44) ભારતના ગ્રામીણ વિસ્તારની બેરોજગારી સમજાવો.

(45) ભારતના શહેરીવિસ્તારની બેરોજગારી વિશે સમજૂતી. આપો.

(46) ટૂંકનોંધ લખો : બેરોજગારી માપવાની પદ્ધતિઓ.

(47) ગ્રામિણ વિતારો માટે બેરોજગારી ઘટાડવાના ઉપાયો જણાવો.

(48) ''શહેરી વિસ્તારોની બેરોજગારી'' યુવાનોની બેરોજગારી છે - સમજાવો.

(49) ટૂંકનોંધ લખો : પર્યાવરણ અને અર્થતંત્ર વચ્ચેનો સંબંધ.

(50) આર્થિક વિકાસ અને પર્યાવરણીય ગુણવત્તાનો ખ્યાલ આકૃતિની મદદથી સમજાવો.

(51) ટૂંકનોંધ લખો : પર્યાવરણ સમસ્યાઓ અંગે જાગૃતિ.

(52) સ્થળાંતરના કારણો - ટૂંકનોંધ.

(53) સ્થળાંતરની હકારાત્મક અસરો સમજાવો.

(54) સ્થળાંતરની નકારાત્મક અસરો સમજાવો.

(55) શહેરીકરણ અને આર્થિક વિકાસ વચ્ચેનો સંબંધ સમજાવો.

(56) ટૂંકનોંધ લખો : ભારતમાં શહેરીકરણ.

(57) ટૂંકનોંધ લખો : શહેકીરણના કારણો.

(58) ટૂંકનોંધ લખો : સ્થળાંતર પામતા લોકોની લાક્ષણિકતા.

(59) શહેરીકરણની હકારાત્મક અસરો સમજાવો.

(60) શહેરીકરણની નકારાત્મક અસરો સમજાવો.

(61) ટૂંકનોંધ લખો : શહેરીકરણની નીતિ.

(62) ટૂંકનોંધ લખો : કૃષિ રૂપાંતર.

(63) ટૂંકનોંધ લખો : કૃષિ વિકાસનું મૂલ્યાંકન.

(64) ટૂંકનોંધ લખો : કૃષિ વેચાણ વ્યવસ્થા.

(65) ટૂંકનોંધ લખો : કૃષિ ધિરાણ.

(66) ઉદ્યોગીકરણનું મહત્ત્વ સમજાવો.

(67) મૂડીરોકાણના કદના આધારે ઉદ્યોગોનું વર્ગીકરણ જણાવો.

(68) ઉત્પાદિત વસ્તુના ઉપયોગના આધારે ઉદ્યોગોનું વર્ગીકરણ જણાવો.

(69) માલિકીના આધારે ઉદ્યોગોનું વર્ગીકરણ જણાવો.

(70) નાના પાયાના તથા ગૃહઉદ્યોગની અર્થતંત્રમાં ભૂમિકા (મહત્ત્વ) સમજાવો.

(71) નાના પાયાના ઉદ્યોગોના વિકાસ માટે સરકારની નીતિ જણાવો.

(72) નાના પાયાના એકમોના પ્રશ્નોની સમજુતિ આપો.

●●●

વિભાગ-E

- **નીચેના પ્રશ્નોના સવિસ્તાર જવાબ આપો. દરેકના 5 ગુણ.** **(25)**

(1) આર્થિક સમસ્યાઓના અભ્યાસમાં આંકડાકીય માહિતીનું મહત્ત્વ સ્પષ્ટ કરો.

(2) વિકાસમાન ભારતીય અર્થતંત્રની લાક્ષણકતાઓ ચર્ચા.

(3) આર્થિક વિકાસના નિર્દેશકોની સમજૂતી આપો.

(4) સ્વાતંત્ર્યપૂર્વેના ભારતીય અર્થતંત્રનો પરિચય આપો.

(5) સ્વાતંત્ર્યપ્રાપ્તિ પછી ભારતીય અર્થતંત્રમાં સર્જાયેલા મુખ્ય પરિવર્તનો ચર્ચો.

(6) ભારતીય અર્થતંત્રમાં વ્યાવસાયિક માળખામાં આયોજનકાળ દરમિયાન આવેલાં પરિવર્તનો જણાવો.

(7) આંતરમાળખાનો અર્થ જણાવી આર્થિક આંતરમાળખાનું અર્થતંત્રમાં મહત્ત્વ સમજાવો.

(8) વાણિજ્યિક ઊર્જાના વિવિધ સ્વરૂપો સમજાવો.

(9) વાહન વ્યવહારના વિવિધ સ્વરૂપો વિશે સમજૂતી આપો.

(10) સંદેશા વ્યવહારના સ્વરૂપો વિશે સમજૂતી આપો.

(11) ભારતમાં આરોગ્ય સેવાઓનું મહત્ત્વ સમજાવી તેના વિકાસને સમજાવો.

(12) આયોજનનો અર્થ આપી ભારતમાં આયોજનનાં મુખ્ય ઉદ્દેશો ચર્ચો.

(13) આયોજનની સિદ્ધિઓ વિશે સમજૂતી આપો.

(14) આયોજનની મર્યાદાઓ વિશે સમજૂતી આપો.

(15) આયોજની વ્યૂહરચનાનો અર્થ આપી આયોજનના મુખ્ય ઉદ્દેશો સિદ્ધ કરવામાં આયોજનની વ્યૂહરચના કેટલે અંશે સફળ થઈ છે ?

(16) 1991 પહેલાંની કઈ આર્થિક નીતિએ ભારતને મોટા આર્થિક સુધારા અપનાવવા મજબૂર કર્યા તે સમજાવો.

(17) ઉદારીકરણનો અર્થ જણાવી ભારતીય અર્થતંત્ર પર ઉદારીકરણની શી અસરો થવા પામી છે, તે જણાવો.

(18) ખાનગીકરણનો અર્ત જણાવી ખાનગીકરણની પ્રક્રિયા ભારતીય અર્થતંત્રમાં કેવી રીતે થવા પામી છે, તે જણાવો.

(19) વૈશ્વિકરણનો અર્થ આપી વૈશ્વિકિકરણને કારણે ભારતીય અર્થતંત્રને કેવા પ્રકારના લાભો પ્રાપ્ત થયા છે, તે જણાવો.

(20) ભારતીય અર્થતંત્ર પર પડેલી અસરોના સંદર્ભમાં આર્થિક સુધારાઓનું મૂલ્યાંકન કરો.

(21) ભારતમાં વસ્તીવૃદ્ધિના ઊંચા દર માટેના જવાબદાર પરિબળો ચર્ચો.

(22) આર્થિક વિકાસ અને વસ્તીવૃદ્ધિ વચ્ચેનાં સબંધો સમજાવો.

(23) ઈ.સ. 2000ની વસ્તીનીતિના સંદર્ભમાં ભારતની વસ્તી નિયંત્રણ અંગેની નીતિ ચર્ચો.

(24) સાપેક્ષ ગરીબીનો ખ્યાલ સવિસ્તાર સમજાવો.

(25) નિરપેક્ષ ગરીબીનો ખ્યાલ સવિસ્તાર સમજાવો.

(26) ભારતમાં શહેરી અને ગ્રામ્ય ગરીબીનું પ્રમાણ જણાવી, તેમાંથી નીપજતાં તારણોની સમજૂતી આપો.

(27) ગરીબી નિવારણ માટે સરકારે અમલમાં મૂકેલાં સ્વરોજગારીનાં કાર્યક્રમોની સમજૂતી આપો.

(28) ગરીબી નિવારણ માટે સરકારે અમલમાં મૂકેલાં વેતનયુક્ત રોજગારના કાર્યક્રમોની સમજૂતી આપો.

(29) ગરીબી નિવારણ માટે સરકારે અમલમાં મૂકેલાં સામાજિક સલામતીના કાર્યક્રમોની સમજૂતી આપો.

(30) બેરોજગારીનો ખ્યાલ સમજાવી વિકસિત દેશોમાં જોવા મળતી બેરોજગારીના પ્રકારો સમજાવો.

(31) ભારતમાં જોવા મળતી બેરોજગારીનાં મુખ્ય પ્રકારો સમજાવો.

(32) ભારતમાં પ્રવર્તમાન બેરોજગારીના કારણો ચર્ચો.

(33) બેરોજગારી ઘટાડવાના ગ્રામિણ વિસ્તાર માટેના ઉપાયો ચર્ચો.

(34) બેરોજગારી ઘટાડવાના સર્વસામાન્ય ઉપાયોની ચર્ચા કરો.

(35) પર્યાવરણનો અર્થ આપી પર્યાવરણની આર્થિક ભૂમિકા સ્પષ્ટ કરો.

(36) પર્યાવરણ નીતિનો અર્થ આપી પર્યાવરણની નીતિના વિવિધ ઘટકો સમજાવો.

(37) ભારતની વસ્તીમાં સ્ત્રી-પુરુષનું પ્રમાણ જણાવી તેના સૂચિતાર્થો ચર્ચો.

(38) સ્થળાંતરનો અર્થ સમજાવી સ્થળાંતરના કારણો સમજાવો.

(39) સ્થળાંતરની હકારાત્મક અને નકારાત્મક અસરો ચર્ચો.

(40) શહેરની વ્યાખ્યા આપી શહેરીકરણની પ્રક્રિયા વર્ણવો.

(41) શહેકીરણ-ઉદારીકરણ અને આર્થિકવિકાસ વચ્ચેનાં આંતર સંબંધો તપાસો.

(42) શહેરીકરણ થવા માટેનાં કારણો ચર્ચો.

(43) શહેકીરણની હકારાત્મક અસરો ચર્ચો.

(44) શહેરીકરણની નકારાત્મક અસરો ચર્ચો.

(45) ગ્રામ્ય વિસ્તારમાંથી શહેરી વિસ્તારમાં સ્થળાંતર પામતાં લોકોની લાક્ષણિકતાો વિશે ચર્ચો.

(46) ભારત સરકારની શહેરીકરણની નીતિ વિશે નોધ તૈયાર કરો.

(47) હરિયાળી ક્રાંતિ પહેલાંની ભારતીય કૃષિની સ્થિતિનું વર્ણન કરો.

(48) હરિયાળી ક્રાંતિના મુખ્ય ઘટકો વર્ણવો.

(49) ભારતીય કૃષિની મહ્તત્વની સમસ્યાઓ ચર્ચો.

(50) ભારતીય કૃષિક્ષેત્રે કરવામાં આવેલાં સંસ્થાકીય સુધારાનું મૂલ્યાંકન કરો.

(51) ઉદ્યોગીકરણનો અર્થ આપી ભારતીય અર્થતંત્રમાં ઉદારીકરણનું મહત્ત્વ સ્પષ્ટ કરો.

(52) ભારતમાં ઉદ્યોગનું વર્ગીકરણ સમજાવો.

(53) મોટા તેમજ મધ્યમ ઉદ્યોગોની મુખ્ય સમસ્યાઓ ચર્ચો.

(54) નાના પાયાના ઉદ્યોગોના વિકાસ માટે સરકારની નીતિ સમજાવો.

(55) ભારતીય અર્થતંત્રમાં નાના પાયાના એકમોના પ્રશ્નો સમજાવો.

(56) ભારતમાં ઉદ્યોગોના વિકાસનું મૂલ્યાંકન કરો.

(57) ભારતીય ઉદ્યોગક્ષેત્રની મર્યાદાઓ ચર્ચો.

- **આપેલ આંકડાકીય માહિતીના આધારે યોગ્ય આલેખ દોરી તેનું વિશ્લેષણ કરો.**

(1)

વર્ષ	1921 1931	1931 1941	1941 1951	1957 1961	1961 1971	1971 1981	1981 1991	1991 2001
વસ્તી વૃદ્ધિદર%	11.0%	14.22%	13.31%	21.64%	24.80%	24.66%	23.44%	21.77%

(2)

વર્ષ		1997-78	1987-88	1993-94	1999-00
ભારતમાં	ગ્રામિણ ગરીબી	53.1%	39.1%	37.3%	27.1%
ગરીબીનો અંદાજ	શહેરી ગરીબી	45.2%	38.2%	32.4%	23.6%

(3)

વર્ષ	1951	1961	1971	1981	1991	2001
સાક્ષરતા	21.69 %	30.45 %	35.79 %	49.90 %	61.29 %	67.97 %

(4)

ક્ષેત્ર	રોજગારી%માં	
	ચીન	ભારત
કૃષિ	50.0%	60.5%
ઉદ્યોગ	22.0%	16.8%
રોકાણ	28.0%	22.7%

(5)

દેશ	ભારત	નેપાળ	ફિલિપાઈન્સ	મેડોન	મેક્સિકો	ચીલી
તળીયાની 20% વસ્તીના ભાગે રા.આ.	8.9%	7.6%	5.4%	7.6%	3.1%	3%

(6)

વર્ષ	1901	1951	1991	2001	
દર હજાર પુરુષોએ	972	946	927	933	ભારત
સ્ત્રીઓનુંપ્રમાણ	954	952	934	919	ગુજરાત

(7)

બેકારીની સ્થિતિ	1987-88	1993-94	1999-2000
લાંબાગાળાની સ્થિતિ	3.77%	2.56%	2.81%
સામૂહિક સ્થિતિ	4.89%	3.63	4.41%
દૈનિક સ્થિતિ	6.09%	6.03%	7.32%

(8)

રાજ્ય	ઓરિસ્સા	બિહાર	મધ્ય પ્રદેશ	ગુજરાત	કેરલ	પંજાબ	જમ્મુ-કાશ્મીર
ગરીબવસ્તી	47.15%	42.60%	37.43%	14.70	14.72%	6.16	3.48%

(9)

દાયકો	1951	1961	1971	1981	1991	2001
શહેરીવસ્તી કુલ વસ્તીના %	17.23%	17.97%	19.91%	23.34%	25.70%	27.81%

(10)

સમયગાળો	1951-66	1966-74	1974-80	1980-90	1992-2000
ભારતમાં ઔદ્યોગિક પ્રગતિ વાર્ષિક વૃદ્ધિદર	73%	3.7%	5.7%	7.7%	6.0%